

# RĂȘINARI, TRASEE ALE ETNO ȘI ECOTURISMULUI

Raluca ILIUȚ

*„Sat din margine de codru,  
Revărsat sfios în vale,  
Tot mai jalnic cade-amurgul  
Peste strașinile tale.  
Frunza plopilor pe plaiuri,  
Ochii stelelor pe creste,  
Roua firelor de iarbă  
Plâng duioasa ta poveste”.*  
**Octavian Goga – Așteptare**

Personalitatea unei așezări, a unei vetre cu puternice rădăcini istorice și cu accente unice în istoria țării, așa cum este cazul Rășinariului, se înscrie și se definește prin două coordonate: cea de ordin național și cea a specificului local.

Rășinarul își conturează profilul în cadrul unei zone etnografice pe care o întregeste fericit, cea a Mărginimii Sibiului. Profunde semnificații istorice, pitorescul cadru natural al așezării și monumentele sale de arhitectură religioasă, au atras turiștii din țară și străinătate, dornici să cunoască oamenii și valorile culturale originale. Localnicii comunei au făcut o adevărată pledoarie pentru atragerea turiștilor, fiind conștienți de valoarea acestor plaiuri. Amintesc, în acest sens, articolul „Rășinarii ca loc de recreațiune” din 10 / 22 septembrie 1891 din „Telegraful român”: cei veniți putând fi cazați, pe atunci, în hotelul comunal construit în 1872, devenind în 1890 sediul primăriei. În regimul comunist se putea poposi doar la cabana „Curmătura Ștezii”, astăzi însă turiștii beneficiază de peste 15 pensiuni<sup>1</sup>.

„...Satul e întins dar simplu, urmând întocmai configurația locului”... „Ulița principală se lărgeste... luând-o de-a lungul apei care trece gâlgâind prin mijlocul satului. Mai spre inima ei, se văd ulițele în dreapta și altele în stânga, toate mergând în sus, căci satul e strâns tot de-a lungul apei în puna munților”<sup>2</sup>. Faimos prin trecut, Rășinariul este despărțit de Sibiu de 12 km.

Dacă cineva ar întreba pe un rășinărean de când datează așezarea satului, întrebarea l-ar surprinde, căci nici el, nici părinții sau strămoșii lui nu și-au pus această întrebare, căci n-au conceput alt spațiu de viață decât acela unde se găsește acum. Locul în care s-au născut Octavian Goga, Emil Cioran, Ilarie Mitrea, a fost atestat documentar în 1204, zapisurile spunând că Rășinariul e cel mai vechi sat din Ardeal. O „ocolniță” scrisă în chirilică, dată rășinărenilor la 1488 de regele Matei Corvin, amintește de o „carte hotarnică”, ce le fusese lăsată de Atila (406-453)<sup>3</sup>. Cert este că Rășinariul este, prin cultură și prin tradițiile păstrate, una dintre cele mai vechi așezări țărănești din ținutul Sibiului, înainte de a fi întemeiat Sibiul, rășinărenii trăind pe Valea

<sup>1</sup> Constantin Popa, *Istoria și civilizația unui sat din Mărginimea Sibiului*, Sibiu, 2007.

<sup>2</sup> George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, pag. 605-606.

<sup>3</sup> Victor Păcală, *Monografia Satului Rășinari*, Sibiu, 1915.

Ștezii, din vinderea rășinei și creșterea animalelor. Aceasta se poate să fie originea numelui satului și a locuitorilor. O altă ipoteză evocată de cel mai mare monograf, Victor Păcală, ar fi că numele satului ar veni de la râul ce face granița dintre Rășinari și Cislădioara numit „Rânșor”, pe parcurs schimbat în „Rânșoreni”, „Rușunari”, „Rășinari”. În documentele mai vechi apare sub denumirea de „Riuțel”, iar în documentul din 1223 al lui Andrei II apare sub denumirea de „Rințel”. În 1854 denumirea comunei ajunge la forma actuală, având și variantele în germană și maghiară: Stodterdorf respectiv Resinar<sup>4</sup>. Vlad Țepeș, după ce a pierdut tronul, a petrecut în Rășinari mult timp. De aici scrie, la 1462, acea scrisoare prin care cerea iertare sultanului Mohamed.

*„M-am născut într-un sat care se cheamă Rășinari, la poalele Munților Carpați” (...)* „din iobăgia din trecut fiindcă era” (...) „fundus regius” și, cum se spunea în românește, în vechile noastre scrisori, în zapise, „slobod crăiesc sat”, (...) *M-am născut la poale de munte, unde în mod organic am avut în totdeauna tendința să mă urc pe creste și de-acolo, din vârful Cindrelului să văd cele două aspecte ale aceluiași popor; soarta a vrut să iau de la început contact cu realitatea găsindu-mă pe coloana vertebrală a românismului*”. (Octavian Goga, „poetul pătimirii noastre”). Colecția memorială „Octavian Goga” poate fi văzută în casa în care s-a născut poetul, fiind expuse mobilierul și biblioteca familiei, o colecție a revistei literare „Luceafărul”, o monografie a Rășinariului de Victor Păcală, tipărită la Sibiu în 1915, caiete de școală ale elevului Octavian Goga etc.

Nostalgia locului natal, întâlnită la poetul Goga, este regăsită mai târziu la Emil Cioran care a tânjit mereu de dorul satului natal: „...*acel blestemat, acel splendid Rășinar*”; „*Domnule, după ce am fost smuls din Rășinari de tatăl meu, din paradisul meu, eu am murit. Restul vieții pentru mine nu a fost altceva decât un simplu joc de-a uitarea*”. (Emil Cioran).

În fața casei părintești a lui Cioran este bustul său, iar anual la Sibiu și Rășinari se organizează manifestări culturale cu genericul „Zilele Cioran”, pentru omagierea vieții și creației sale filozofice. Nu departe de casa Emil Cioran, pe strada care poartă numele tatălui său, Protopop Emil Cioran, zidită din piatră și cărămidă între anii 1725-1758, biserica „cea veche”, cu hramul Cuvioasa Paraschiva, reprezintă, din punct de vedere arhitectonic, tipul bisericii românești din Transilvania. Știri despre existența unei biserici ortodoxe la Rășinari avem din 1383, când domnitorul Țării Românești, Radu I (1377-1384), a ridicat pentru locuitorii satului o biserică cu hramul „Cuvioasa Paraschiva”, pe care el și Mircea cel Bătrân (1386-1418) au dăruit-o cu moșii. De amintit este faptul că biserica cea veche din lemn a rămas până la terminarea bisericii construită din piatră. Interiorul bisericii a fost pictat în întregime în tehnica „fresco” de zugravii Grigorie Iacobici, Ioan zugrav, Stan zugrav și Iacob zugrav, fii ai preotului Radu din Rășinari, care au zugrăvit și la Mănăstirea de la Argeș. În exterior s-a zugrăvit biserica din Rășinari numai parțial, iar icoanele împărătești au fost zugrăvite prin 1760, păstrând stilul ultimei perioade a artei românești și a tradiției atelierelor lui Brâncoveanu. În interiorul bisericii pot fi văzute obiecte din secolul al XVI-lea: clopot, policandru, tron arhieresc din lemn, sculptat în 1785; icoane pictate din secolul al XIX-lea; în care predomină roșul, verdele, galbenul, negrul și griul. Muzeul Brukenthal adăpostește un manuscris chirilic din anul 1776, care a fost folosit drept Psaltire la Biserica Sfânta Paraschiva, având numeroase ornamente, care amintesc de încrustațiile în lemn sau motivele geometrice ale țesăturilor din Rășinari.

Centrul istoric, conturat la mijlocul secolului al XVIII-lea, cuprinde un spațiu liber, piața, biserica „Cuvioasa Paraschiva” și clădirile masive care o înconjoară, printre care

---

<sup>4</sup> Ibidem.

se remarcă casa cu caracteristici clasiciste, construită în 1850. În piață s-a aflat odinioară „scaunul de lege”, unde oamenii „buni și bătrâni” ai satului împărțeau dreptatea între locuitorii „împricinați”, iar mai târziu s-a ținut, în acest spațiu, târgul săptămânal.

La 100 de metri de Biserica „Sfânta Paraschiva” e Casa Episcopală, care a servit, în secolul al XVIII-lea, drept reședință episcopală, după ce Biserica Românească din Transilvania a fost văduvită de episcop vreme de 60 ani (1701-1761). Este casa în care au locuit episcopii ortodocși de origine sârbă Dionisie Novacovici, Sofronie Chirilovici, Ghedeon Nichitici (înmormântat în biserica „Cuvioasa Paraschiva”) și Gherasim Adamovici, pe care stăpânirea din Viena s-a îndurat să-i trimită la păstoria schismaticilor. E o casă simplă, țărănească, construită în anul 1710. Clădită din lemn și acoperită cu șită, clădirea cuprinde trei încăperi. În față este un mic „pridvor”, un fel de antreu, cu intrare în „tinda” casei. În dreapta tindei se află „coamăru”, care era camera protopopului, iar în stânga „casa cea mare” unde episcopul își avea biroul și locuința. De pe geamurile casei se privea direct în tinda bisericii.

Din anul 1761, Casa Episcopală devine reședință, iar mai târziu, în 1772, sediul protopopesesc pentru Protopopiatul Sibiului cuprinzând parohiile: Rășinari, Râul Sadului, Poplaca, Bungard, Sadu, Tălmăcel, Boița și Turnu Roșu. La începutul secolului al XX-lea, casa a intrat în proprietatea rășinăreanului Ioan Vidrighin, de la care a fost răscumpărată de către Mitropolitul Nicolae Bălan în anul 1922, pe seama parohiei Rășinari.

Trecută în lista documentelor istorice, casa a fost restaurată în întregime, iar în fosta reședință episcopală, s-a deschis un muzeu cu obiecte care fac parte din patrimoniul cultural național, ce datează din anul 1643. Casa Episcopală, și prin ea, Rășinariul, a avut un rol important în istoria zbuciumată a Transilvaniei, pentru că, de aici, în vremurile de asuprire de altădată, a fost condusă Episcopia credincioșilor ortodocși din Ardeal, prin episcopii care au locuit o bună perioadă de timp în comuna de la poalele munților Cibin și au luptat atât pe plan bisericesc, cât și pe plan politic și social, pentru dezrobirea românilor de pe aceste meleaguri.

Biserica „Sfântul Ilie”, zidită în 1838-1845 din piatră și cărămidă, acoperită cu tablă zincată, a fost biserica uniților. Turnul vechi din lemn a fost înlocuit în 1932 cu turn din zid, acoperit cu tablă zincată, iar interiorul a fost de curând restaurat: podeaua bisericii a fost refăcută și iconostasul sculptat în lemn de stejar între 1988-1989. Pictura este nouă, în tempera.

La venirea generalului Bucow, 26 mai 1761, în Rășinari, locuitorilor li s-a luat biserica, dând dezlegare ca „Non unitis licet sibi alind, aedificare templum”. Stabilindu-și episcopul Dionisie Novacovici reședința în Rășinari, biserica a fost retrocedată ortodocșilor, cu condiția ca obștea să zidească pe seama uniților o altă biserică, tot în centrul satului. Obștea a primit compromisul și a clădit pe seama uniților o biserică din lemn la 200 de metri de biserica „Cuvioasa Paraschiva”. În 1838 pe locul ei s-a construit actuala biserică, care a servit puținilor uniți până în 1948. De remarcat e faptul că în 1948, cu ocazia reîntregirii, nu a fost în comună nici o familie complet greco-catolică. La biserica catolică mergeau de obicei ȣiganii din cătunul Prislop care reprezentau 95% dintre credincioși<sup>5</sup>.

Biserica cu hramul „Sfânta Treime” sau „biserica cea nouă”, a fost sfințită în anul 1815. E a treia biserică din comună, construită din nevoia de a satisface setea de credință a locuitorilor, în special a celor de pe Ștează. Lăcașul e zidit în formă de

<sup>5</sup> Ioan Brote, *Inventarul nr.5, Rășinari*, 1971.

bazilică, în forma crucii ortodoxe, lunguită de 25 metri, cu altar semicircular și clopotniță pătrată deasupra tinzii. Turnul are 42 de metri înălțime și 3 clopote. Interiorul e în stilul renașterii târzii și adăpostește scaunul pe care ședea Andrei Șaguna când participa la slujbele religioase. Aici, în Rășinari, a găsit Șaguna buni și evlavioși creștini, care l-au împrumutat pe Excelența sa cu florini spre a putea călători la Viena, la Împărat, „să scoată dreptatea sfintei noastre Biserici”<sup>6</sup>.

Pe dealul „Copăcelelor”, pe care e zidită și biserica „Sfânta Treime”, e un mausoleu construit după indicațiile personale, unde se odihnește Marele Mitropolit Andrei Șaguna (1808-1873). Mausoleul a fost construit în 1877, din piatră cioplită, acoperit cu tablă zincată. Intrarea în mausoleu e străjuită de doi lei din bronz.

În dreapta mausoleului odihnește Nicolae Bălan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, iar în stânga, spre biserică, e mormântul Episcopului Vasile Stan al Maramureșului, a cărui soție a fost din Rășinari, fiind primul episcop care a purtat titlul „Rășinăreanul”.

Lângă acest mormânt se odihnesc rămășițele pământești ale consilierului mitropolitan Emil Cioran, fost preot în Rășinari și protopop al Sibiului.

Spre răsărit de mausoleu, la 10 metri, e mormântul familiei preotului Bratu și Iosif Goga, bunicul, respectiv tatăl „poetului pătimirii noastre”, toți membrii familiei fiind înmormântați aici. Tot aici a dorit și a dispus să fie înmormântat și poetul, dar intrigile familiale l-au dus la Ciucea.

Lângă acest mormânt este acela al familiei Barcianu. Membru al vestitei familii de cărturari și luptători naționali, prieten și colaborator al mitropolitului Andrei Șaguna, Sava Popovici Barcianu a fost învățător la una din școlile satului și apoi a fost hirotonit preot. Scrierile sale i-au adus calitatea de membru corespondent al Academiei Române. Familia Barcienilor a dat țării 7 generații de preoți, protopopi și savanți. În apropiere de mormântul Mitropolitului Nicolae Colan, este acela al familiei Ioan Brote, fostul director de școală în Rășinari și prefect al regiunii române din ținutul Sibiului, între anii 1848-1849. E tatăl lui Aurel Brote, întemeietorul cooperației în România și al lui Eugen Brote, unul din autorii și susținătorii vestitului „Memorandum” la curtea din Viena din partea românilor din Ardeal<sup>7</sup>.

În partea stângă a cimitirului e mormântul familiei doctorului Ilarie Mitrea, născut în Rășinari, în 6 mai 1842, fost medic în corpul expedițional al Împăratului Maximilian de Habsburg în Mexic. A fost primul și singurul român care a stat 20 de ani în arhipelagul indonezo-malaezian, câștigând încrederea băștinașilor și căsătorindu-se acolo cu fiica unui șef indigen. A strâns o importantă colecție de insecte și vertebrate specifice acelei regiuni, pe care a donat-o Muzeului de științe naturale din București.

Muzeul etnografic din Rășinari, organizat într-un spațiu din clădirea grădiniței nr.2 din Copăcele, a luat ființă în 1952 și expune costume naționale, un interior țărănesc, obiecte casnice și gospodărești legate de creșterea animalelor, exploatarea lemnului, colectarea fructelor și a rășinei. Muzeul este structurat în funcție de ocupațiile tradiționale, legate de practicarea unei agriculturi mixte și a diverselor meșteșuguri. Găsim aici mobilier pictat în culori vii, colecția de picturi pe sticlă, portul popular caracteristic Mărginimii, precum și alte exponate. Costumul popular al rășinărenilor și-a păstrat în timp aceeași armonie a formelor și culorilor, împletind în forme delicate de negru și alb, caracteristicile tuturor satelor din Mărginime. În 1943 comuna a primit premiul II pentru portul tradițional al membrilor corului, participanți la un concurs organizat în noiembrie, de ASTRA, în colaborare cu Ministerul Propagandei. Astăzi

<sup>6</sup> Dorin Alexandru (Citează), *Rășinari - Așezare, Istorie, Valori*, pag. 36-37.

<sup>7</sup> *Ibidem*.

piesele de port popular se mai găsesc doar ca zestre, păstrate cu grijă și folosite la ocazii festive deosebite.

Dezvoltarea prelucrării lemnului a dus la dezvoltarea dulgheritului și șindrilului, principala bogăție a rășinărenilor fiind pădurile care cuprind aproape tot hotarul Rășinarului.

Confecționarea lumânărilor din seu de oaie în cantități mari pentru piață, devine și ea o sursă de venituri. Fierarii satului, pe lângă potcovitul cailor, mai confecționau cuțitoaie, topoare, securi, folosind diferite tehnici ilustrate în muzeu. Dogăritul a fost practicat inițial de către sașii stabiliți în satele marginene de la care au învățat și localnicii. Formele și dimensiunile uneltelor și obiectelor realizate aici, precum și esența lemnoasă din care sunt făcute, diferă în funcție de scopul sau folosirea lor. Unele dintre aceste tehnici și motive ornamentale prezintă asemănări cu cele întâlnite la stâlpii de pridvor, la porți și porțițe, pe grinzi și tocuri de ferestre, ceea ce subliniază unitatea de stil a artei populare românești.

Furcile de tors lucrate din lemn de esență moale, au fost menționate adesea ca opere de valoare ale artei populare românești. Alături de furci erau folosite și fusele și pintenele. Bătele, importante obiecte în munca de păstor, atât pentru apărare, cât și ca element estetic cu care se mândreau posesorii, se ornamentau doar în partea superioară, pe distanță de 25-35 de centimetri, motivele cele mai folosite fiind cele geometrice. Tehnicile folosite pentru confecționarea și ornarea obiectelor din gospodărie, precum și decorul însuși, fac parte din patrimoniul general al culturii populare românești tradiționale.

În legătură directă cu păstoritul trebuie pus și meșteșugul cojocăritului, devenind, în decursul timpului o adevărată artă. Cojocăritul înflorește după 1872, cojoacele din Rășinari fiind răspândite în Râul Sadului, Sadu și Tălmăciu. Cojocăritul din Rășinari se deosebește de cel din Săliște sau Poiana Sibiului prin croiala mai largă a pieselor și, mai cu seamă, prin felul ornamentației, motivele având un caracter mai accentuat floral și o întindere mai mare. Pieptarele și cojoacele rășinărenilor, cu flori mari sau brodate cu mătase, formează un tip distinct, fiind întâlnite și în regiunile situate în imediata apropiere a munților din stânga Oltului.

În vechile case din comună se întâlnea un mobilier destul de variat, ale cărui forme și valoare artistică diferă după vechime și starea socială a gospodarului. În „casa mare” masa este așezată în colțul dintre ferestre. Pe după masă se găseau, de-a lungul peretelui, înspre curte sau stradă, lavițele vopsite, care se foloseau atât pentru păstrarea hainelor, cât și pentru șezut. Pe cuierul de deasupra sunt așezate blide de pământ ars, câni și ulcioare. Lăzile de zestre pictate erau foarte frecvente în casele țărănești.

Aici în muzeu mai pot fi admirate picturi pe sticlă, colecția de fotografii a lui Victor Păcală, realizată prin 1900, cu ocazia întocmirii monografiei, intitulată „Album de copii”, album ce conține și o fotografie a lui Emil Cioran împreună cu mama sa; un tablou al unei familii din Rășinari, executat cu ocazia serbării „nunții de aur”, din părul celor doi miri; numeroase piese de costum popular din secolele XVI-XVIII, care diferă de costumele actuale (motivele erau mai accentuate, alături de negru se întâlnea roșul, iar femeile căsătorite purtau și ele pene pe cap, obicei care s-a păstrat numai la bărbați). Este cunoscută mobila pictată la Rășinari, care reprezintă două variante; una cu culori mai tari pe fond maro sau albastru închis, de pe la jumătatea veacului trecut, și alta mai nouă, de la sfârșitul aceluiași veac, cu fond gri și galben. Mai sunt prezentate în muzeu un război de țesut, toate unelte necesare prelucrării lânii, unelte pentru fierărie, pentru fabricarea vinului, pentru albinărit, sobe suspendate de la mijlocul veacului trecut, un lădoi care noaptea se folosea drept pat, iar ziua ca loc de șezut, cuier pictat etc.

Alte clădiri monument din Rășinari amintim: la nr.766, casă de lemn din 1832; la nr. 844, casa Dancășiu, secolul al XIX-lea; la nr.743, casa Ilarie Mitrea; la nr.1542, Școala Veche, din 1836 cu transformări aduse în 1864, 1904, 1957; la nr.1712, casa de lemn din 1834; la nr.1722, casă de lemn din secolul al XIX-lea; la nr. 880 casa Octavian Goga din secolul al XIX-lea; la 1092 casa Emil Cioran; casa Barcienilor la nr.183; la nr.786, casă și șură din 1835; în cimitirul parohial avem o troiță veche pe care se află harta României Mari. În 1926 s-a început construcția căminului cultural din comună. Pentru terminarea lui a fost nevoie ca cei 16 țărani care au început construcția să ofere drept garanție la bancă averile lor pentru a lua împrumutul necesar.

O carte de la 1488, folosită de Victor Păcală în monografia sa, spunea că primii oameni ai comunei au fost Cosma Mustață și Coman Roșca. Coman Roșca și-a construit locuință pe locul unde este astăzi Fântâna Roșcă, în mijlocul satului, iar Cosma Mustață la poalele dealului de pe „Coasta lui Cosma”<sup>8</sup>.

Cea mai veche dovadă a prezenței omului pe aceste teritorii o reprezintă un fragment dintr-un topor din piatră găsit în 1954 pe muntele Rozdești (Statiunea Păltiniș), datând din neolitic<sup>9</sup>. În Văləri (la jumătatea drumului dintre Păltiniș și Rășinari; Păltiniș - stațiune montană la 32 de km de Sibiu), lângă cota 1315, a fost descoperit, în 1947, un mic depozit de bronzuri. Despre existența unei populații dacice în spațiul rășinărean nu avem mărturii arheologice, doar dovezi de ordin lingvistic; termeni pastorali: lapte, caș, stână, strungă, brânză, urdă, zer, cârlan, fluier...; hidronime: râul Șteaza - denumit după instalația dacică de îngroșat textile; fitonime: brândușe, brustur, coacăz, măceș, spânz, zmeură....<sup>10</sup>; toponime: Fraga, Strâmbu, Stupu, Muncel etc. O veche legendă a satului amintește de două așezări dacice pe Râul Caselor (Râudava) și pe Ștează (Copidava)<sup>11</sup>, din care a plecat în luptele cu romanii (101-102) și (105-106) un grup numeros de bărbați; dar este vorba doar de o legendă.

Cetatea medievală rășinăreană, parte componentă din etnografia comunei, s-a aflat pe dealul „Cetățuia”, care străjuiește Valea Ștezii. Ruinele cetății au fost cercetate mai în detaliu, între anii 1987-1997, de către Thomas Năgler, de la filiala Sibiu a Academiei Române și Petru Munteanu-Beșliu de la Muzeul Brukenthal. Zidul de incintă era construit din blocuri de piatră cioplită, iar pe latura cea mai expusă pericolelor, a fost ridicat un turn exterior, din blocuri de piatră fasonată și pietre de râu îngropate în mortar. Materialul arheologic foarte limitat cuprinde o cataramă de fier, 8 monede din secolul al XX-lea și două bile de plumb cu diametru de 12 mm. Scopul construirii acestei cetăți se presupune a fi acela de apărare. Un alt document ne spune însă că rămășițele cetății ar putea fi ruinele unei mănăstiri de călugări, deoarece valea care se află lângă acest munte, unde e așezată cetatea, se mai numește „Valea Călugărilor”, iar astăzi „Valea Ștezii”.

Numeroasele descoperiri arheologice din Valari, Rozdești, dealul Cetățuia, confirmă marea vechime a folosirii intense a spațiului montan. Pe majoritatea culmilor, pădurile de foioase au fost înlocuite cu pășuni și fânețe, în cuprinsul cărora s-au construit numeroase sălașe, fânare și stâne. Rășinărenii, recunoscuți ca mari crescători de oi, sunt primii atestați documentar ca practicând transhumanța de pe la 1400, sub Mircea cel Bătrân. Ciobanii se deplasau în Țara Românească prin defileul Oltului sau direct peste munți, stabilindu-și stânele în Bărrăgan, Dobrogea, Moldova, iar unii ajungând chiar pe malurile Mării Caspice sau în Caucaz. Unii dintre ciobani s-au stabilit definitiv în aceste locuri. Prin păstoritul transhumant, rășinărenii au dus cu ei

<sup>8</sup> Victor Păcală, *Monografia Satului Rășinari*, Sibiu, 1915.

<sup>9</sup> Sabin Adrian Luca, Zeno Karl Pinter, Adrian Georgescu, *Repertoriul arheologic al județului Sibiu*, Sibiu, 2003, pag. 177.

<sup>10</sup> Constantin Popa, *Istoria și civilizația unui sat din Mărginimea Sibiului*, Sibiu, 2007.

<sup>11</sup> C. Lubinski, *Legende Rășinărene*, 2001, pag. 125.

obiceiurile, spiritul de buni gospodari, creșterea oilor și a animalelor pe lângă stâne, precum și întreținerea și îmbunătățirea pășunatului, contribuind astfel la dezvoltarea economică a localităților pe unde au trecut și poposit. În munții Rășinariului, dintre stânele cele mai importante amintim pe cele din Cânaia, Șerbănei, Rozdești, Bătrâna, Cindrel. Acestea sunt o mare atracție a turiștilor, în special a celor veniți din afara granițelor țării. Interesul mare constă în mulsul laptelui și pregătirea acestuia pentru a rezulta preparatele (ecologice), care în puține spații europene mai pot fi găsite.

Organizarea vieții pastorale s-a bazat pe principiul asocierii proprietarilor, în funcție de gradul de rudenie sau alte criterii, cărora le reveneau drept obligații plata pășunatului, a ciobănitului, precum și aprovizionarea ciobanilor cu alimente. Paza turmei era asigurată de doi ciobani, dintre care unul era vătaf, iar la muls ajuta un strungar. Personalul stânii nu era tot timpul alcătuit din localnici, ci și din ciobani din alte sate. Oile erau împărțite în trei turme: mânăzări, sterpe și mioare.

Apariția construcțiilor pastorale demonstrează capacitatea locuitorilor de a folosi condițiile naturale în modul cel mai eficient. La colibe s-au conservat până în zilele noastre elemente de cultură populară tradiționale valoroase. Ansamblurile arhitecturale pastorale de pe fânațe cuprind construcții care adăpostesc atât oamenii, cât și animalele. Între acestea reținem atenția asupra staulului, o construcție poligonală, cu pereți din bârne de brad, pe temelie de piatră, cu un acoperiș în două ape învelit în șită, care era mai scurt în afară și mai lat spre interior pentru adăpostirea oilor (staulul pastoral din Rășinari de pe dealul Dârjani, transferat în Muzeul Civilizației Populare Tradiționale „ASTRA” din Sibiu în 1980). Tot în Muzeul în aer liber pot fi văzute și o mare parte din uneltele folosite pentru pregătirea laptelui. Creșterea oilor a dus la apariția unei alte îndeletniciri, care în ziua de azi a dispărut, confecționarea lumânărilor din seu de oaie. Reprezentativă este gospodăria de oier cu atelier de confecționare a lumânărilor din seu de oaie din Rășinari, transferată în Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului.

În ultimul deceniu al secolului al XX-lea, construcțiile pastorale alpine, ca și cele din zona fânețelor, au început să dispară din peisajul montan datorită schimbărilor intervenite în folosirea spațiului pastoral tradițional: *„Săraci munți împăduriți / Cum ați rămas părăsiți. / Săraci brazi încetinați, / Cum ați rămas supărați”* (folclor).

Sat de o măreție și originalitate impunătoare, o așezare a naturii și a omului care l-a creat, Rășinariul oferă turistului nu numai o zestre a trecutului, ci și un peisaj montan cu drumuri forestiere și poteci prin păduri nealterate de om.

Muntele Cindrel este cel care domină întreaga regiune, vârful Cindrel ajungând la 2244 metri înălțime. Munții sunt modelați, în cea mai mare parte, în roci cristaline, păstrând urmele ghețarilor cuaternari, cum ar fi lezerul Mare și lezerul Mic. Lacul lezerul Mare este situat pe versantul nordic al platoului Cindrel, la 1998 metri altitudine, cu o suprafață de 3,4 hectare. Din Cindrel izvorăște Râul Mare, format din lezerul Mic și Mare, dând naștere Cîbinului. Nu departe de lezerul Mare se află lezerul Mic, cu care, împreună, formează rezervația naturală lezelele Cindrelului. În ghețari se zăreau urmele unor exemplare de zimbri, cocoși de munte, cerbi, căprioare, urși, capre negre. Rezervația naturală „lezelele” are o suprafață de 450 de hectare, fiind cea mai mare din județ, având acest statut din 1961.

„Cindrelul” este un spațiu muntos, de forma unui triunghi, aici trăindu-și viața păstorii, forestierii, aici învățând să meargă pe potecile de altitudine. Tot aici s-a creat și o legendă, spunându-se că cele două lacuri din Cindrel s-au născut din lacrimile de durere ale fiicei păstorului care păștea turma în zona aceea și care, având doi pretendenți, duelându-se din pricina ei, au murit amândoi.

Turismul montan în zonă a fost organizat de timpuriu, climatul favorizându-l în toate anotimpurile. Cele mai propice luni sunt cele de vară-toamnă, iar iarna

favorizează schiatul datorită altitudinii mari și orientării pârtiilor spre nord, păstrând astfel stratul de zăpadă din decembrie până în aprilie, în medie 170 zile pe an. Media anuală a climatului e de 10 grade C sub 1500 m și 6-7 grade C peste 1500 metri, iar precipitațiile sunt, la peste 1500 metri, sub formă de lapoviță și ninsoare.

Vegetația întâlnită în zonă e următoarea: bradul, molidul, fagul, mesteacănul, jneapănul, afinul, bujorul, aproximativ 363 de specii de plante și 58 de specii de licheni, iar animalele întâlnite sunt: cerbi, căprioare, urși, mistreți, lupi, capre negre, râși, cocoși de munte.

Situat pe partea de N-E a Munților Cindrel, în Carpații Meridionali, la 32 de km de Sibiu, Păltinișul este cea mai veche stațiune din țară, fiind înființată în 1894 de către Societatea Carpatică Transilvăneană, și cea mai înaltă ca și altitudine, 1450 m. Au fost declarate monumente istorice în Păltiniș următoarele construcții: Casa Turiștilor (1894), Casa Medicilor (1895) și Sala Monaco (1898). Climatul alpin puternic ozonizat, bogat în aerosoli ionizați și radiații ultraviolete, care se găsește aici, este recomandat în tratamentul asteniilor, organismului slăbit, dereglărilor de creștere ale copiilor, bolilor endocrine și dereglărilor pleuro-pulmonare. Tot aici în Păltiniș este și casa unde Constantin Noica (1909-1987) a petrecut ultimii ani din viață și unde, alături de Andrei Pleșu, își desfășura seminariile la așa numita „Școală din Păltiniș”. Filozoful este înmormântat la schitul din lemn din Păltiniș, ridicat între 1925-1927.

Schitul este situat la 1400 m altitudine, într-un loc liniștit și retras, construit din lemn de brad, în stilul vechilor biserici de lemn din Transilvania, tencuit în interior și acoperit cu picturi.

Pârtiile amenajate în Păltiniș sunt două: Oncești I, de categorie medie, deservită de telescaun și iluminată pe timpul nopții și Oncești II, de categorie medie, cu o diferență de nivel de 38 m, lungime de 450 m, lățime de 25-35 m, deservită de teleschi.

Barurile și restaurantele din Păltiniș oferă turiștilor un meniu variat, locurile de cazare sunt și ele variate, la pensiuni sau la hoteluri. Vara, pe terenuri amenajate, se poate juca fotbal, volei, handbal, tenis de masă, iar iarna, sania trasă de cai poate oferi plimbări de neuitat.

Pitorescul peisaj de la poalele Munților Cindrel, „paradisul terestru” pe care îl reprezintă aceste locuri, l-au transformat pe Emil Cioran în filozoful poporului român: „La ce bun să fi părăsit Coasta Boacii?” „Nu vroiam să plec niciodată din satul acela; n-am să uit nicicând ziua în care părinții mei m-au pus într-o căruță să mă ducă la liceul din oraș. A fost sfârșitul visului, prăbușirea lumii mele” (Emil Cioran).

## Bibliografie:

### Volume:

- Petru Brote, *Libera Comună Regească Rășinari, Schiță Istorică*, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane Sibiu, 1878.
- Croian Emilian, *Șapte generații de preoți și protopopi, Profesori din aceeași Familie Barcianu (1899-1903)*, Sibiu, 1991.
- Octavian Goga, *Poezii*, Timișoara, Editura Facla, 1984.
- Lungu Ioan, *Prin pădurile Sibiului*, Sibiu, 1992.
- Miclea Ion, *Rășinari*, Sibiu, Editura Revista Transilvania, 1983.
- Păcurariu Mircea, *Istoria bisericii ortodoxe române*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O. R.
- Petrovici E, *Studii de dialectologie și toponimie*, București, Editura Academiei, 1970.



Reviste:

- Colecția „Micromonografii Locale”, *Comuna Rășinari*, Sibiu 1997-1998.
- *Geografie Fizică Generală și Geologie*, Ministerul Învățământului, București, 1992.
- „Transilvania”, Editată de Comitetul Județean de Cultură și Educație, Anul XI, Sibiu, 1982.

## **RĂȘINARI, ITINERARIO DI ETNO E ECOTURISMO**

Rășinari, spazio rappresentante per il costume, abitudini trasmessi di generazione in generazione, e non da ultimo per la personalita que ha dato (Octavian Goga, Emil Cioran, Ilarie Mitrea, Sava Popovici Barcianu, ...) fa parte della ricchezza spirituale rumena, Mărginimea Sibiului, que non e altro che una storia dei „villaggi e sacerdoti” (Nicolae Iorga).

Situato ai piedi delle Montagne Cindrel, Rășinarul e certamente un antico insediamento attestato nei documenti dal 1204 e poi nei documenti cosiddetti „ocolnițe” o atti di „dani” dei governanti della Țara Românească, que nel 1787 Iosif II deve essere attribuito lo statuto di „paese libero reale”.

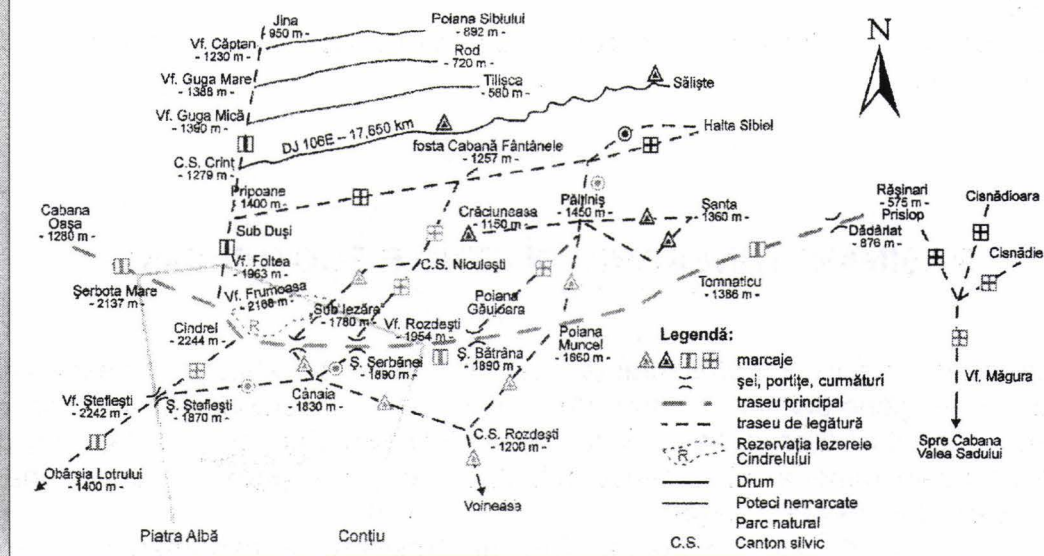
Una delle professioni della popolazione del logo, al di fuori del allevamento, e stato quello del racogliamento delle resine di pino - dal quale il comune ha preso il nome Rășinari. Nella seconda meta del secolo XVIII, qui è stata la sede dei vescovi ortodossi della Transilvania. Questa sede, dove hanno vissuto i vescovi serbi Dionisie Novacovici, Sofronie Chirilovici, Ghedeon Nichitici e Gherasim Adamovici, una modesta casetta, comme quella dei contadini, e oggi il museo del episcopato, una vera e propria attrazione per i turisti.

Il tesoro culturale, il folklore e gli obiettivi culturali e turistiche nella zona (le chiese, le case memoriali Goga, Cioran, Ilarie Mitrea..., le rovine del castello medievale, il museo etnografico, fondato nel 1952, e il museo del episcopato), sono una vera ricchezza che la popolazione di queste parti hanno messo a disposizione dei turisti, che sono sempre di più ogni anno. Inoltre, i turisti hanno l'opportunità di partecipare agli eventi che si svolgono durante tutto l'anno: i giorni dedicati a la personalita Octavian Goga e Emil Cioran, abitudini tradizionali di Pasqua, Natale, Capodanno, feste popolari. A 1400 m, insediamento più alto del paese, Paltinis, situato a 20 km dal comune, offre un turismo culturale, religioso e di montagna.

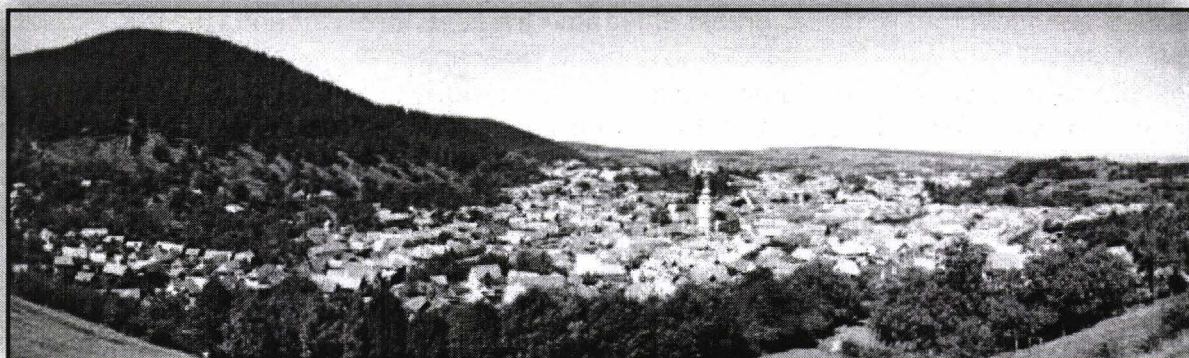
Oggi, il comune ha parzialmente conservato le vecchie preoccupazioni, essendo incluso nel nuovo ritmo di vita, grazie al legame tra i due insediamenti Rășinari e Sibiu, con il tram elettrico dal 1948, que unisce il „capo- villaggio” di periferia sud- insediamenti. Nel corso di questo mezzo di trasporto, i turisti incontra il Museo della Civiltà Popolare Tradizionale „ASTRA”, Centro Culturale rumeno, quale supera la sua condizione de museo e fa il collegamento tra passato e futuro de l'identita spirituale rumena, nel contesto Europea.

Rășinari e un punto di riferimento per tutta la Romania, sia in termini di cultura, grazie a la personalita importante que ha dato, sia di interesse storiche o religiose.

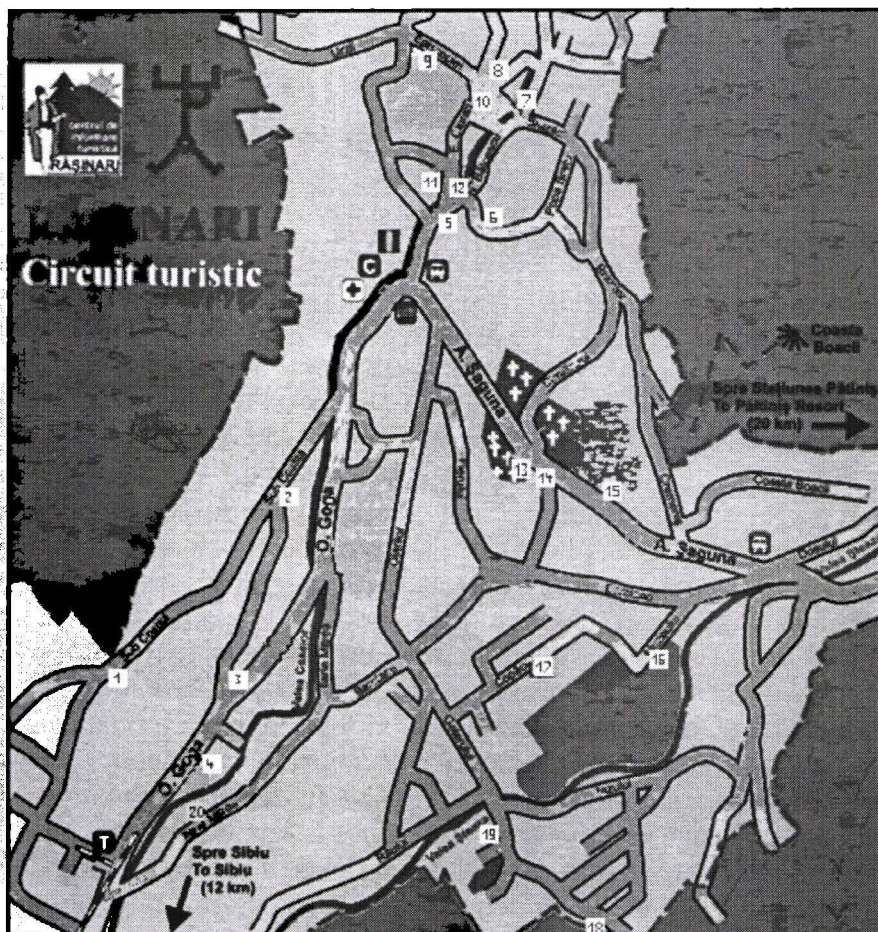
## SCHEMA TRASEELOR MARCATE ÎN MUNȚII CINDREL



Rășinari - vedere generală







1. Troiță cu icoană pictată din anul 1895
2. Troiță pictată (secolul al XIX-lea)
3. Troiță din anul 1885 („de la Mitrea”)
4. Casă tradițională secolele XIX-XX
5. Troiță, vis-à-vis casa Dancășiu din anul 1884
6. Casa poetului Octavian Goga (secolele XVII-XIX)
7. Fântâna Roșca
8. Casă cu elemente clasiciste din anul 1850
9. Casa Episcopală din anul 1710 - muzeu-
10. Biserica „Sfânta Paraschiva” zidită între anii 1725-1758
11. Biserica „Sfântul Ilie” zidită între anii 1838-1845
12. Casa filozofului Emil Cioran (secolul XIX)
13. Mausoleul Mitropolitului Andrei Saguna (din anul 1877)
14. Biserica „Sfânta Treime” sfințită în anul 1815
15. Casă tradițională
16. Casa Barcianu – 7 generații de preoți, protopopi, savanți (nr. 248)
17. Muzeul Etnografic Rășinari- realizat în anul 1952
18. Dealul Cetățuii - Cetatea medievală
19. Troiță din anul 1804 - cea mai mare din Mărginimea Sibiului
20. Casa doctorului Ilarie Mitrea - rimul român care a fost în arhipelagul indonezo-malaezian